

Pavel Toufar

MORD RYTÍŘE Z LKOUŠE

Nahlédneme do černé kroniky z parného léta roku 1571, přesně do noci z pátku na sobotu 25. srpna, kdy „na den památky apoštola sv. Bartoloměje, stal se zlej a nešlechterněj v tomto království českém neslejhanej skutek a mord ve vsi tak řečené Šamonice, míli vzdáli od města Písku a od města Blatný též míli jednu“. Tak začíná své vyprávění Marek Bydžovský z Florentina, či spíše, abych byl zcela přesný, tak přepisuje popis běhu událostí a poté i popravy podle vyprávění kněze Mikuláše Dvořského, který byl v té době farářem na Čížové.

Hlavní postavou tragédie je rytíř Ludvík Lorecký ze Lkouše, v některých pramenech někdy také uváděný „z Elkouše“. Byl příslušníkem českého rodu, připomínaného koncem 15. století z okolí Kutné Hory. Bojoval proti Turkům v Uhrách. Proslavil se, ale prý byl také celých dvanáct roků v zajetí. V erbu měl poloviční orlici, v druhé polovině pak šikmé pruhy, nad nimi zdobenou přilbici. V roce 1554 sídlil v Oselci, což je západně od Blatné, od roku 1561 v Šamonících, které se mu staly osudnými.

Další osobami jsou Loreckého rychtář, který se jmenoval Petr Dulík, jeho kumpáni v mordu Matěj a Zika Marouškovi, vlastní syn Václav neboli Vacek, děvečka Důra, nad jejíž neženskou brutalitou se nebudeme stačit divit, šafářka Voršila a kuchařka Maruška. Zapomenout nesmíme ani na Adama a Zdeňka, malé syny udatného rytíře Ladislava Loreckého. Toto jsou tedy hlavní postavy. A nyní se už ponořme do děje.

Rytíř pan Ludvík měl ke svému rychtáři Dulíkovi možná až nepochopitelnou důvěru. Snad proto, že po dlouhém tureckém zajetí nedokázal rozeznat mezi upřímnou a mezi falešnou duší. V každém případě však kdykoli opouštěl domov a vydával se na cesty, svěřoval své dva malé syny do péče právě Dulíkovi, jindy naopak

brával rychtáře s sebou na cesty a se vším se mu svěřoval. Bylo to doslova ďábelské. Proradný Petr Dulík nedal ani mrknutím oka najevo, jak obrovskou nenávist ke svému pánovi chová, jak ho z duše nenávidí, byť – jak se zdá – neměl k tomu žádný důvod. Ostatně dodnes vlastně nevíme, co bylo důvodem doslova šíleného činu, který se měl uskutečnit právě z Dulíkova popudu. Postupem času se objevily všelijaké dohady, ale ani jeden nebyl pravděpodobný, stejně jako jsou nedoložené pověsti o krutosti rytíře Ludvíka Loreckého, proti němuž se vzbouřili utiskovaní poddaní.

Jedna verze totiž tvrdí, že rytíř Ludvík nutil své poddané, aby přes den až do úmoru pracovali na jeho majetku, na svém pak až v noci... A pouze tehdy, pokud jim to krutý pán milostivě dovolil. Marně mu prý domlouval tehdejší čížovský farář Vavřinec. Jiné prameny naopak hovoří o laskavém pánovi a o nepochopitelném jednání vrahů. Takže nakonec vražda bez motivu? Nechce se tomu uvěřit. Dobové záznamy sice o možném motivu přinášejí rozporuplná tvrzení. Jedno je však zcela jisté – šlo o bestiální vraždu! A posléze také o strašlivou odplatu vrahům... Nic víc v celé věci už dnes nenajdeme. Důkazy chybějí.

V pátek 24. srpna 1571 ráno se rytíř Ludvík Lorecký vydal za urozeným pánem Zdeňkem ze Šternberka, který však nebyl doma, takže na zpáteční cestě se zastavil na zámku ve Škvořeticích u pana Jana mladšího Kalenice z Kalenic. Vrátil se až večer. Nebyl prý v nejlepším náladě. O příčinách se nemůžeme ani dohadovat. Nedochovaly se žádné zprávy.

V této chvíli mi na okamžik dovoluťe velice krátkou odbočku. Kalenicové byli starým českým rytířským rodem, který sídlil od 14. století na Prácheňsku. Do historické „černé kroniky“ se zapsala Anna z Kalenic, která roku 1674 „děvečku jakousi karabáčem, metlami mrskáním, kyje bitím, nástroji ohnivými a rozpálenými těla jejího trýznila, a tak její smrt zavinila, pročež odsouzena k pouhým 500 kop a na šest týdnů do Bílé věže“.

Tuto zprávu uvádím jen pro srovnání, jak světská spravedlnost pohlížela na provinilce z urozených kruhů. Není třeba dodávat, že kdyby se takového činu dopustil obyčejný člověk, zahynul by co nej-

dříve rukou kata na popravišti, navíc s největší pravděpodobností smrtí velice krutou.

V dnes poklidné vesnici Šamonice, která leží nedaleko vpravo od státní silnice „č. 20“ ve směru od známé křižovatky „Nová hospoda“, pojedete-li na Blatnou a na Plzeň, už zbytky žádné tvrze nenajdeme. Pouze na domě při silnici procházející obcí, je pamětní deska, která uvádí, že v tomto místě stávala jednoduchá tvrz či spíše hospodářský dvorec, a velice stručně připomíná dávnou tragédii.

Vraťme se zpátky o sto let. Rytíř Ludvík Lorecký vešel do svého dvorce. Bylo už šero a tak si ani nevšiml, že venku pod korunou jasanu sedí rychtář Dulík se spiklenci a radí se, jak budou večer či spíše až v noci postupovat. Když všechno dohodli, vešli do hospodářské budovy a tam se světili šafáře Voršile, děvečce Důře a kuchařce Marušce, které jim už předtím slíbily pomoc. Vše bylo ujednáno a zatím stále ještě skrytá smrt rozprostřela své nedočkávané pařáty nad dvorcem. Ujednání spiklenců zlověstné kmotře smrti slibovalo učiněné žně. Trpělivě proto vyčkávala.

Večer povolal pan Ludvík služebnictvo do síně ke krátké pobožnosti, zpívali svaté písně a modlili se. Potom šli všichni opět po své práci a pan Ludvík se odebral na lože. Ve světnici se svlékl. Podle svého zvyku nechal šaty ležet na stole a odešel přes síň do ložnice. Jeho synové Adam a Zdeněk zůstali ve světnici a ještě si hráli.

Spiklenci se brzy vydali do patra. Byla už tma. Museli rozsvítit louč. Nesla ji kuchařka Maruška. Opatrně vstoupili do ložnice. Byli přesvědčení, že jejich pán už spí. Skutečně. Rytíř zhluboka od-

NÁHROBNÍ KÁMEN RYTÍŘE LORECKÉHO ZE
LKOUŠE V ČÍZOVÉ

Repro: aram

dechoval. Zika Maroušek vzal kroidlo od pluhu, rozmáchl se a pá-na zprudka uhořil do hlavy. Zasáhl jej do čela nad levým okem. Ludvík Lorecký se po té strašlivé ráně probudil a snažil se vstát, ale děvečka Důra mu sedla na hrudník a ostrým nožem mu pořízla hrdlo. Rána to prý byla strašlivá. Když pana Ludvíka na druhý den chystali k pohřbu a omývali jeho tělo, s hrůzou si ránu prohlíželi. Byla prý na tři prsty hluboká!

Strůjce celé tragédie Petr Dulík zatím spěchal do světnice, aby zabránil chlapcům Adamovi a Zdeňkovi v předčasném odchodu do ložnice. Usmíval se jako by nic a hrál si s nimi. Do světnice přišla i děvečka Důra, po ní šafářka Voršila a kuchařka Maruška. Tři zbý-vající spiklenci se ukryli v ložnici do velké šatníkové skříně.

Šafářka se po chvíli obrátila k Adamovi a ke Zdeňkovi a řekla, že je čas, aby také oni šli spát. Prikázala, aby v ložnici nesvítili a ot-ce nebudili. Čeledín Moravec jim posvítil od dveří světnice přes síň, ale nešel s nimi, aby prý pána světlem neprobudil. Oba nic ne-tušící chlapci vstoupili dovnitř, zamkli dveře, potmě se tiše svlék-li a ulehli. Zámek na dveřích však nebyl žádnou nepřekonatelnou překážkou. Všechny tři ženy totiž už předem řekly proradnému Du-líkovi o zvyku jejich pánů zamykat se na noc, takže tři ukrytí spik-lenci počkali až chlapci usnou, vyplížili se potichu ze skříně a dve-ře zevnitř otevřeli. Popis dalších událostí podrobně zaznamenal Mikuláš Dvořský: šafářka, kuchařka, dívka a Dulík, rozsvítivši so-bě světlo, opět přímo úprkem k tomu pokoji šli a tito, kteří tam uza-vření byli, hned jim otevřeli. A jakž tam vešli, hned Dulík, popad-ší štáf voceli tyč nebo železo, uhořil na Zdeňka, chtěl ho v hlavu udeřiti, i uhořil jej v pravé rameno, a on zchytivši se a poznavši Dulíka, řekl: „Můj milej Dulíku, nezabíjej mne, nepovím na vás žádnému, dokud si živ.“ Tu šafářka, majíce nůž v rukou, jej po tvá-ři zpíchala a několik ran jemu uoěhlala. Vacek ten Adamovi kordem všecken krk přerezal a ránu v čele uoěhlal a Zdeňkovi tolikéž a Dů-ra dívka křtán témuž Zdeňkovi přerežala.

Mikuláš Dvořský popisuje podrobně i co se odehrávalo dál, jak se vrazi snažili zamést všechny stopy a svěst vinu na kohosi cizí-ho a neznámého, kdo se do domu tajně vetřel:

A tak zamordovavše je, odešli pryč, dvíře po sobě zavřevše, a aby to na ně zvědíno nebylo, v záchodu díru vyřezali a potom, když se do jiných šatů převlíkli a když se jim dobře vidělo, ta lotryně dívka Důra běžela k Dulíkovi a učinila pokřik, že sou páni zmordováni. Tu on vztyčivši se běžel do vsi a zbouřiv sedláky, jim o tom oznámil, co se jest stalo, a s nimi hned do dvora pána svého šel, a tak se do toho pokoje dobyli, našli pány své všechny zmordované, kteříž ve krvi nejináč než jako hovada leželi. A já sem krve člověčí anebo lidské jak sem živ více neviděl. Sousedé vidouce to, nemohli se tomu nadiviti, od koho by se jim to stalo. Tu hned Dulík, vzavši všechny klíče ode všech pokojů, dal je synu svému Šimkovi k vopatrování, kázal tři koně panský osekati, sám vsedl na jeden, Martínek, soused jeho, na druhý a Pašek kovář na třetí, hned jeli na Blatnou k Jeho Milosti pánu z Štermberga. A když sou jeli, zastavili se nejprvé ve vsi Kožlí. Ves Kožlí leží přes 10 km severozápadně od Písku ve směru na Blatnou, kde stávala tvrz, kterou vlastnil pan Jan nejstarší Kalenický z Kalenic, od Šamonic velmi blízko jest, u pana France Švejnocha z Borova původně německý rod Švajnochů z Borovna a jemu o té pohodě oznámili, což on když uslyšal, zarmúcen sa hned do Šamonic šel. Vtom tito přijevše na Blatnou, nenalezli Jeho Milosti pána doma, neb pán předtím ráčil jeti na vopálku. Dohlédnout na čištění neboli „vopálání“ obilí. I přijeli do domu pana Valše Korbele rod Korbelů z Bukové a tu ten zrádce Dulík panu Valšovi a paní manželce jeho i panu Kašparovi Švejnochovi žalostivými slovy o smrti pánův svých oznamoval, stavěci se tak, jako by na srdci velikou žalost měl. Posláno bylo také pro pana Václava Loreckého na Střizovice (ves Strážovice vzdálená asi 10 km východně od Blatné, kterou pan Václav koupil roku 1577 od Kryštofa ze Švamberka a vystavěl v ní tvrz), ten jakž o té příhodě uslyšel, hned jest do Šamonic se pánem Mikulášem Dejmem Mikuláš Deym ze Stříteže přijel. A jsa na ten čas nejbližší přítel jich nebožtíků v Čechách, vzal na sebe opatrování toho statku, kterémuž Šimek, syn Dulíkův, klíčů dáti nechtěl, až ten arcizrádce Dulík z Blatný se panem Valšem Korbelem a panem Kašparem Švejnochem přijeli. Pan Václav poslal toho zrádci Dulíka na Písek, aby

potřeby ty, kteréž ku pohřbu těl mrtvých náležejí, objednal a s sebou přinesl.

Vyprávění pokračuje. Vrazi totiž začali první chyby. Zřejmě největší udělal Dulík, který příliš přehnal hořekování. Když totiž přijel do Písku, až podezřele žalostně u tamního purkmistra vyprávěl o smrti svého ušlechtilého pána, nařikal a dožadoval se, aby rychtář s biřící prohlédli písecké i jiné hospody a krčmy a všechny podezřelé považely a především neznámé cizince s ozbrojenými biřící zadrželi, protože by mohli být strůjci toho ukrutného mordu. Co však čert nechtěl, úředníci v Písku se brzy dozvěděli, že k Matěji Marouškovi – jen si vzpomeňme, byl to jeden z pachatelů vraždy – skutečně večer, kdy v Šamonicích došlo k vraždě, přišli jacísi dva neznámí cizí muži. Přivolaný Matěj Maroušek se však už nestačil s Dulíkem domluvit a pro jistotu se proto rozhodl všechno popřít. Tím však upadl do podezření. Kdyby návštěvu doznal, pátrání by možné sešlo na špatné cesty. Pokusme se o malou rekonstrukci.

Pan Korbel se Marouška zeptal:

„Maroušku, tito páni sou mi poručili, abych tebe zeptal se, kdo jsou to neznámí včera u tebe byli.“

„Žádnej,“ opáčil tázaný, ale pan Valše se na něj ostře podíval:

„Žádnej?!“ zopakoval otázkou a pak rázně dodal: „My ale víme, že sou u tebe včera byli dva muži neznámí. Proč přišli?“

Maroušek pochopil, že by se mohl zbytečně zaplést do sítě a tak se pokusil odpovědět vyhýbavě. Tvářil se jako by si skutečně právě vzpomněl na zcela nepodstatnou věc:

„An byli u mě u stodoly jacísi dva muži neznámí, prosili mne, abych jim dal kus chleba.“

„Neznámí?“ opáčil s úšklebkem pan Valše a pak rázně vykřikl. „Ale mlč! Však je znáš, milej Maroušku. Proč nemáš povědít?!“

Vystrašený Maroušek se začal zaplétat:

„Jeden jest byl nějaký Marek. Druhýho neznám.“

Pan Valše znovu zaútočil. Bylo mu jasné, že Maroušek lže a proto se rozhodl pustit po stopě oněch dvou cizinců a najít důvod, proč se Maroušek zpočátku rozhodl zapírat. V té chvíli ovšem ještě vůbec netušil, že přímo před ním stojí jeden z vrahů. Ptal se dál:

„Nu, poněvadžs přel, že u tebe žádněj nebyl, a teď si přiznal, že sou byli, a ty snad s nimi ná-ký spolky máš, půjdeš do vězení.“

V Marouškovi hrklo, protože mu bylo jasné, že podle tehdejších zvyklostí nezůstane u pouhého pobytu ve vězení, ale že dojde na nejhorší, na obávané právo útrpné. Uvědomovali si to také ostatní spolupachatelé. Nebylo však kam utéci. Navíc útěk by vyvolal podezření a vyslaní ozbrojenci by prchající dříve nebo později pochytili.

Spiklencům tedy nezbývalo než doufat, že Maroušek odolá, anebo že pání narazí na jinou stopu.

Situace se však začala pronikavě zhoršovat. V sobotu v poledne dorazil na místo vraždy do Šamonic krajský hejtman, urozený pán Mikuláš Kavka z Říčan a na Štěkni, přijeli také další pání a šlechtici z okolí, protože zvěst o hrozné události se rychle nesla celým krajem. Když se Mikuláš Kavka dozvěděl o neznámých cizincích a o podezřelém Marouškovi, okamžitě přikázal, aby Maroušek byl i s bratrem Zikou odvezen do vězení na Blatnou. V maštali, kde Zika spával, se mezitím našly klíče od jedné z místností domu zavražděného rytíře Ladislava Loreckého. Není proto divu, že podezření rychle stoupalo.

Krajský hejtman poručil zapečetit všechny místnosti ve dvorci a požádal Václava Loreckého, v té chvíli nejbližšího příbuzného zavražděných, aby na majetek dohlédl, než přijedou bratři pana Ludvíka.

Z Písku se mezitím vrátil šamonický rychtář Petr Dulík. Zhrozil se nečekaného obratu v celé situaci. Bylo mu jasné, co se stane, až jeden z Maroušků katovo mučení nevydrží a promluví. Nezbývalo však nic jiného než čekat.

Repr: arsl

VRAŽDA NA STŘEDOVĚKÉM ZOBRAZENÍ.

V neděli už bylo v Šamonicích skutečně plno. Přijeli další sousedi a přátelé nebožtíka rytíře Loreckého. Když ukládali mrtvá těla do rakví, rychtář Petr Dulík nad svým pánem hlasitě naříkal a volal:

„Můj milej pane, kdo mi již připije, ba kdo mi řekne: Počkej, Dulíku, ještě do jedny, má milá hlavo!“

Jeho až nepřirozeně hlasitý nářek vzbudil u mnoha přítomných pozornost. Hodně se o tom začalo šeptat, ale Dulík si ničeho nepovšiml a stále dával na odiv svůj hluboký žal.

V pondělí ještě před svítáním poslal pan Václav Lorecký služebnictvo do Čížové, což je od Šamonic nepříliš vzdálená ves, ležící severozápadně od Písku, v níž si na sklonku 16. století pan Mikuláš Deym ze Stříteže vybudoval tvrz. Ze Šamonic je to dnes po silnici necelých pět kilometrů, zkratkou přes pole, les a louky ještě blíž. Pohledný kostelík se rozkládá uprostřed hřbitova na kopci jihovýchodně nad obcí. Vede k němu poklidná alej. Vedle hřbitovni zdi se rozkládá podsaditá typická budova fary, u kostela je zvonice, která tady stála už v době pohřbu tři obětí šamonického mordu, který dodnes připomíná náhrobní kámen s vytesanými postavami a nápisy. Knihy o uměleckých památkách se o něm blíže nezmiňují, a pokud ano, pak zpravidla pouze uvádějí, že jde o „kamený figurální náhrobník z roku 1571“. Nic víc. Jako by nebyl dokladem tragédie, která ve své době vzrušila celý široký kraj. Inu, takový už bývá čas. Nevděčně zapomíná.

Václav Lorecký přikázal v kostelíku nebožtíkům zvonit a dal jim vykopat hrob. Poslal pro kněze Václava, pro pana děkana píseckého, a pro kněze Martina, faráře putimského, také pro píseckého bakaláře Viktorina Sobenidese a jeho žáky, aby se zúčastnili pohřbu. Poté, kdy se všichni sešli, došlo ještě k jedné mimořádné události. Když totiž měli služebníci vynášet rakve z domu, rozhodli přítomní šlechtici, že přítomné poddané podrobí tradiční boží zkoušce, které se říkávalo „krevní“. Každý měl položit dva prsty na smrtelnou ránu a podle toho, jak jim z listu papíru pisař předříkával, pronesl každý přísahu. Kdyby se objevila v ráně a na prstech přísahajícího krev, byl by označen za pachatele hrůzného činu.

Až do konce 14. století se podobné „boží soudy“ hojně užívaly. Říkalo se jim „ordály“ nebo také „ordálové řízení“. Rozhodnutí o pravdě měl při tomto způsobu dokazování podle dávné tradice vzít na svá bedra Bůh. Rozeznávalo se několik základních ordálů, které se v Čechách užívaly až do konce 14. století – soud vody, žhavého železa, souboj, ordálová přísaha a losování.

Soud vody byl založen na velice jednoduchém principu. Podezřelého svázali a vhodili či položili na vodu. Pokud čistý živel, jakým je voda, tělo odmítl přijmout a podezřelý se udržel na hladině, šlo o potvrzení dále už nezpochybnitelného faktu, že je nevinný. Drastičtější byl ordálový soud „žhavým železem“, protože podezřelý při něm musel přejít bosou nohou po dvanácti na zem položených a do běla rozžhavených radlicích. Jindy přísahal, takže plnil ordál přísahy, ale zpravidla kombinovaně s již zmíněným ordálem žhavým železem, protože během přísahy musel držet jeden nebo dva prsty na rozžhaveném železe. Při ordálové přísaze musel podezřelý přísahu složit s přesně určeným počtem takzvaných „očistníků“, které tvořila skupina jeho věrných přátel, přesvědčených o jeho nevině. Kdo se překlal nebo vybočil z přesných pravidel přísahy, na toho se hledělo jako na člověka, kterého Bůh označil. Ordál soubojový vycházel z dobře propracovaných a přesných pravidel. Šlechtici bojovali s mečem v ruce, prostí lidé dostali kyj nebo obyčejný klacek. Souboje „Božího soudu“ měly přesná pravidla a doslova až rituální průběh.

Ordálová spravedlnost začala být v křesťanském světě poměrně brzy označována za přežívající pozůstatek kontaktů s pohany. Proto roku 1343 markrabě Karel, což nebyl nikdo jiný než budoucí císař a český král a také otec vlasti Karel IV., přesvědčil vlivné kněze, aby se přestali ordálů zúčastňovat byť jenom jako prostí diváci. Přesto se ordály sice ojediněle, ale přece jen stále až do 14. století používaly.

Na ordál došlo i při pohřbu rytíře ze Lkouše a jeho synů. Jeden po druhém přistupovali sloužící, dvorská čeleď a také šamoničtí sedláci k mrtvým. Snad se ani nedalo spočítat kolik obavami se chvějících nešťastníků položilo dva prsty do velkých ran na tělech

nebožtíků, kolem nichž ve dvoře procházeli. Nic se neprokázalo, až na jednoho ovčáka, který byl okamžitě uvržen do vězení, ale spíše jen formálně, aby to nevypadalo jako pohrdání odvčským ordálem, protože přítomní páni o jeho vině nenabyli sebemenšího přesvědčení. Krev se na jeho prstech objevila z ran již značně otevřených těmi, kdo před ním podstoupili ordálovou zkoušku.

Kněz Mikuláš Dvořský popsal dramatický příběh konce života rytíře ze Lkouše velice podrobně a nezapomněl ani na velice realistické detaily: Svědčí o tom další ukázka, která opět dokládá Dulíkovu proradnost:

Tu proti nim vyšel pan děkan písecký s svými žáky vopodál za kostel a když již blízko od zvonice bylo, ráčil poslati Jeho Milost pan Mikuláš Kavka k panu děkanovi, aby tu před zvonící nad těmi těly mrtvejmi kázání učinil, neb již trochu zapáchaly, a báli se ti páni, kdyby je do kostela vnesli, že by tam pro smrad zůstati nemohli. Stalo se pak, že pan děkan tu vně před zvonící nad nimi kázání utěšené učinil, a byl velmi čistej a jasnej čas, a Dulík, stoje mezi nimi, vodháněl je a starýho pána votíral. Tožt po malé chvíli strh se znamenitý vítr a z toho větru déšť prudký (snad proto Pán Bůh ráčil to dopustiti, aby jejich krev nevinná smyta byla), takže musil pan děkan i jiní páni a lid obecní, kteří tu přítomni byli, do kostela utéci, a tak se panu děkanovi překážka v kázání stala. Když je pak již do hrobu pochovali, čehož všeho ten zrádce Dulík přítomnej byl, dali jim každému do ruky čepejl a starýmu pánovi kázali na pravý palec u ruky zámek zamknouti, kterýžto zámek témuž Dulíkovi do ruky jeho dán jest, aby jej pánu svému na palec zamk, šlo o pověru a magický úkon, protože zámek měl být zárukou, že se nebožtík v žádném případě nevrátí ze světa mrtvých zpátky a že nebude strašit, pověra se dochovala poměrně dlouho, například ještě v 19. století svazovali na Sedlčansku nebožtíkům palce u nohou. Tu on, zamykaje ten zámek, řekl jest (jakž kostelník Jíra krejčíf, kterýž tu přítomný byl, pověděl): „Pane hrome, tys mně zamykal řetěz na hrdlo, a já ted' tobě zámek na palec.“

A tak truhly, v kterýchž leží, sou zavřeli a je prstí zasypali.

Zejména závěrečná poznámka a záznam toho, co měl Dulík nad rakví svého pána prohlásit, jsou pozoruhodné. Že by se odtud dala vystopovat příčina hrozného trojnásobného mordu? Jde skutečně o tolik hledaný důkaz, že rytíř Ludvík Lorecký se ke svému rychtáři Petru Dulíkovi (a nejspíš i k dalším poddaným) choval krutě? Nikoli! Poznámka je příliš nejasná. Mohla být pouhým symbolickým vyjádřením rychtářova vzdoru, závisti či nenávisti. S tak nejasnými důkazy či spíše indiciemi se nedokážeme vydat při pátrání správným směrem, protože dál se stopy rychle ztrácejí. Ani v dalších dochovaných historických záznamech totiž nenajdeme konkrétní potvrzení, že by rytíř Ludvík byl ke svým poddaným krutý, či přesněji řečeno nějak „nadmíru krutý“, protože měřítko krutosti a přísnosti byla tehdy jiná než dnes.

Po pohřbu jako by pátrání po vrahovi či vrazích na nějaký čas ustrnulo na mrtvém bodě. Ovšem jak už to bývá, krajem šly všelijaké zkazky, leckdo viděl podezřelé, ale nepoznal je a oni mizeli a nevraceli se... Svědčí o tom mimo jiné i poznámka Mikuláše Dvořského, kterou do své objemné kronikářské práce zapsal opět Marek Bydžovský:

Po tom pohřbu divně rozprávky šly, poustevník i jiní pravil, že by jistí mordýři na krchov chodili, takže sou pana Jana Dejma k tomu přivedli, že jest panu Mikulášovi, synu svému, poručil, aby s poddanými svými tam hlídali. Stalo se pak tak, že sou hlídali, a nemohli nic uhlídati anebo se dočekat.

Mikuláš Dvořský k tomu se znalostí věci ironicky podotýká:

A co sou se měli dočekat, an sami ti mordýři s nimi hlídali?

Plynul čas a vyšetřování nepokročilo ani o krok dál. Marouško-vé a nešťastný nevinný ovčák seděli ve vězení v Blatné. Zatím se sjížděli úředníci, kteří měli vést výsledky a další šetření.

Není známo, co bylo důvodem, možná některý z Maroušků promluvil, uřekl se nebo jen nepřímou naznačil, ale pan Zdeněk ze Šternberka najednou přikázal Janu Šaškovi ze Šamonic, aby přivedl do Blatné také šafářku Voršilu. Zcela jistě nic bližšího nevysvětloval, protože pan Václav Lorecký nechal šafářku na hospodářství a do Blatné poslal pouze Jana Šaška. Bylo to z nevědomosti a nepo-

chopení závažnosti situace. Pan Václav přece chtěl, aby smrt jeho příbuzného byla řádně objasněna. Nejspíš ho ani v nejmenším nenapadlo, že by úslušná šafářka mohla být v celé věci až tak ošklivě namočená. Zdeněk ze Šternberka však svůj vzkaz zopakoval s tím, aby se Jan Šašek okamžitě vrátil do Šamonic a druhý den nejpozději za svítání Voršilu přivedl.

Šašek měl z toho hlavu jistě notně zamotanou a nohy utmáčené z prochozených vzdáleností, ale nakonec přece jen ráno do Blatné s Voršilou dorazil. Hned u mostku potkali pana Šternberka, který se laskavě a bez sebemenší stopy podezírání v hlase, naopak se zjevnou starostlivostí, Voršily ptal, zda má hlad a jestli něco jedla nebo pila... Když Voršila dostala napít, znovu se jí pan Šternberk mírným hlasem ptal, zda náhodou neví něco víc o tom ošklivém mordu. Voršila dělala udivenou a kroutila hlavou. Jenže to už pan Šternberk přikázal, aby jí šafářka ze zámku v Blatné přinesla jiné šaty, a Voršila, aby ty svoje svlékla, a až se tak stane, ať ji hned zavrou do vězení.

V úterý po svátku svatého Václava přikázal pan Zdeněk ze Šternberka, který tehdy měl na Blatné hodně hostů, aby se na zámek dostavili všichni sedláci ze Šamonic. Přišli skutečně všichni. V čele s rychtářem Petrem Dulíkem.

Spolu s dalšími pány a úředníky pak Zdeněk ze Šternberka kladl sedlákům a především šamonickému rychtáři různé otázky ohledně trojnásobné vraždy a pak už hodně pozdě k večeru řekl jim klidným hlasem, jako by se vlastně nic nestalo, aby šli domů a vrátili se následující den časně ráno.

Petr Dulík však vstal a prohlásil, že raději zůstanou v Blatné, netuše, že si už takřka podepsal sám nad sebou ortel. Kdo ví, možná si stále myslel, že vina padne na jiné a on ze všeho vyvázne se zdravou kůží, možná byl skutečně skálopevně přesvědčený že lítostivé divadlo, které sehrál v Písku a posléze i na pohřbu svých pánů, je dostatečným důkazem jeho nevin. Není snad ani nutné dodávat, jak šeredně se mylil.

Zatím však Petr Dulík šel s dalšími šamonickými sedláky poseďt do hospody. Smyčka se však začala stahovat. Pan Šternberk totiž poslal pro děvečku Důru, která se už odstěhovala ze Šamonic do

Štěkně na hospodářství pana Mikuláše Kavky. Přivedli ji za hluboké noci, ale pan Zdeněk, který už pojal velké podezření, nešel spát a čekal, a hned také Důře zostra položil otázku, co ví o trojnásobném mordu a jestli raději nechce všechno přiznat, protože by tak mohla získat milost a odpuštění. Důra zpočátku zapírala. Pak ale přece jen panu Zdeňkovi řekla:

„Já bych jim pověděla v oči, jak jest, jen kdybych mohla potom utéci.“

Panu Šternberkovi to stačilo. Okamžitě poslal pana Valše Korbela, aby v doprovodu blatenského rychtáře a ozbrojených biřiců šel do hospody, kde zpítý Petr Dulík s dalšími neméně opilými šamonickými chlapy již spali, a aby je všechny ihned zavřel do vězení, kam ostatně uvrhli i děvečku Důru.

„Dulíku, vstaň, jest rozkaz Jeho Milosti pána, abys šel s sousedy svými do trestání, protož zachovejte poslušensství a podte,“ vyzval pan Valše opilého rychtáře, který rozespale mhouřil očima. Dulíkovi bylo jasné, kolik udeřilo, ale nejspíš si stále myslel, že vyvázne, protože se ani náznakem nepokusil o útěk. Naopak volal na ostatní chlapy:

„Nu, sousedé, vstaňte, jest rozkaz Jeho Milosti pána, abychom šli do trestání, zachovejme poslušensství.“

Rozespálí a ještě zpítí sedláci vstali a poslušně se nechali odvést do vězení.

Ve vězeňské kobce se tak nakonec sešli všichni účastníci trojnásobné vraždy. Nevinní byli postupně propouštěni.

Vražedníci se zpočátku snažili zapírat. Marně. Podezření se brzy stalo jistotou. Už následující den byli ještě přivlečeni Dulíkův syn Vacek a kuchařka Maruška. Spustil se kolotoč výslechů. Už předtím někteří z uvězněných během mučení promluvili, ale z nově přivedených udeřili nejprve na kuchařku Marušku, aby se dobrovolně doznala a že nebude potrestána na hrdlu. Kuchařka však zapírala. Proto odvěkli děvečku Důru do mučírny a začali ji přivazovat na žebřík a že bude vyslechnuta právem útrpným. V té chvíli vystrašená Důra všechno vypověděla. Možná si skutečně bláhově myslela, že přiznání jí vynese milost. Soudci však rozhodli

jinak. Ještě téhož dne byla odvečena na popraviště a kat jí sál hlavu.

Pozoruhodná je rychlost popravy. Můžeme si totiž položit otázku, proč byla Důra popravena tak rychle a dříve než všichni ostatní viníci, přičemž můžeme rovněž vyslovit pochybnosti, zda soudci neměli obavy, že by Důra později svá slova odvolala či dokonce, že by se přišlo na to, že nevypovídala zcela tak, jak bylo v protokolech uváděno. Vše ale můžeme pouze domýšlet. Konkrétnější podklady či nějaké důkazy v ruce nemáme.

Do mučírny přivedli kuchařku Marušku, která se po krátkém mučení ke spoluúčasti na vraždě přiznala a uvedla, že ostatním k tomu svítila. Následoval Matěj Maroušek. Také on se přiznal. Stejně jeho bratr Zika. Potom přivedli Dulíkova syna Vacka. Ani v jeho případě neměl kat víc práce. Vacek se neméně rychle přiznal. Jako všichni před ním

Na konec přišel na řadu rychtář Petr Dulík – strůjce všeho zla. Natáhli ho na žebřík, ale Dulík zapíral. Jen si přečtěme, jak celou situaci popsal Mikuláš Dvořský:

Ten když se dostal na vobecní máry a byl slušně fejrován, nevěda, aby se tito poznali, počal přiti a divně láti a hromovati (hodil se jistě do kukly, neb by byl všecky zachoval, tak čistě záporníkem dělal), až mu jeho vlastní syn Vacek řekl: „Ale milej tatíku, nedej se trápit, však sme všickni vinní.“

Tu on teprva vida nezbytí zpíval a oznamoval, jak sou ten nešlechtný skutek spáchali a pána svého zrádně zamordovali. Když se na něm doptáváno bylo, proč sou mu to učinili, že sou jej i syny jeho tak hanebně zmordovali, zdali jest je kdo na to navedl, pověděl, že jest jim ubližoval a na ně mnohé roboty vzkládal a že jest jich žádnéj na to ne navozoval, krom to oznámil: Když sou některého času sobě stěžovali na pána svého před knězem Hořickejm, kterej toho času farářem na Čížový byl, kterak jim ubližuje a křivdu činí, že jest jim kněz Vavřinec řekl suplikací sepsati a s nimi do Prahy jeti a voni že sou jemu za tu jeho práci měli čtvrtni vosva dáti, ale to jest se nevykonalo.

Opět se objevuje již v úvodu připomenutý motiv panského zla a křivdy na poddaných. Opět je však třeba konstatovat, že pro takové

tvrzení nemáme žádné důkazy. Přesto mu někteří beletristé podlehli, přesto jej připomíná Vrchlický ve své básni „Lorecký ze Lkouše“. Dokonce napsal o povstání již zcela zoufalých poddaných, kterým nic jiného nezbývalo než odstranit zlého pána násilnou smrtí.

V kostelíku na vršku nad obcí Čížová, kde hned za hlavních vchodem najdeme náhrobní kámen zavražděných, je uvedeno, že šamonický sedlák Maroušek v noci o čížovské pouti svázel ze svého vlastního pole obilí bez souhlasu pána a měl být za to krutě potrestán, což se prý stalo příslovečnou poslední kapkou do poháru rozhořčení a vzdoru, který přetekl. Pozvedl se hněv. Tomu by do značné míry napovídal dobový záznam z kroniky. Prý i tehdejší čížovský farář Vavřinec se měl údajně u pána přimlouvat, aby nebyl k poddaným tak přísný. Také o tom mluví popis události v čížovském kostelíku. Opět to však potřebný jasný a přesvědčivý důkaz, ale pouze jeden z různých výkladů události, navíc sepsaný až po dlouhých staletích. Zůstaňme proto u dobového kronikářova popisu, ale současně si přiznejme, že také on mohl být pod tlakem vzpomínky na hrůznou odplatu svázán pochopitelnou autocenzurou:

Na mučení přivlekli šafářku Voršilu, která zpočátku zapírala a nechťela se k ničemu znát, byť se kat se svými pacholky notně činil. Nakonec však pochopila, prý když slyšela doznání všech ostatních, že by si jen prodlužovala hrozné trápení, takže promluvila a ke všemu se přiznala.

V pondělí časně ráno po svátku sv. Václava se do Blatné sjely zástupy lidí ze všech stran, z blízka i z daleka, protože se roznese zpráva o chystané popravě. Mělo jít o převelice hrůznou exemplární podívanou.

První den měla být popravena Voršila a Maruška, o den později pak oba Marouškové a oba Dulíkové. Přečtěme si opět popis od Mikuláše Dvořského:

Tu nejprve vezena byla baba šafářka na jakýs káře a Marušku za ní vedli. A když ji přivezli na rynek, tu prvé biřic volal, proč se jí má taková vohavná smrt státi. Tu hned katové, majíce kleště rozpálené v uhlí řeřavým, přifasovavše ji sobě za ruce i za nohy k té káře, trhali jí články s nehty kleštěmi u vobou rukou a u pravé no-

hy u palce. Potom měli jí zuby trhati, ale nechali ji, aby mohla mluvit a prosit Boha o odpuštění. Odtud ji vezli ven z města k tomu místu, kde byly šraňky zdělány, aby se lidé zdaleka dívatí mohli. Když ji do těch šranků katané přivezli, ssadili ji z káry a zsvlekši ji pod pás, položili ji na jakés dřevo a tu ji drželi, na hřbetě dělajíc jí šnyty po knechtsku řezali jí ze zad pruhy kůže. Potom ji nahoru zvedli a vedli ji k hranici, kdež nedaleko odtud byla připravena, a na ni ji vložili.

Vedena byla i Maruška kuchařka, aby také spálena byla. Za tu se kněží, co jich tu bylo, přimlouvali, bylo-li by možné, aby takové ohavné smrti mohla zbavena býti, přímlovci zřejmě požadovali milosrdnější trest stětí mečem. Dána jim ta odpověď, poněvadž se jest nechtěla dobrovolně znáti, že již milosti užítí nemůže. A tak jest k té babě na hranici vložena a tu sou obě spáleny.

V úterý na den sv. Remigia přišli na řadu Dulíkové a Marouškové. Ještě jednou je už příšerně zbídačelé odvěkli do mučírny a dali katu, aby zjistil, zda náhodou ještě něco nevědí a zda něco nezatajili, avšak když už skutečně nic nového neřekli, přivlekli je kolem šesté hodiny večerní na popraviště, kde už byl shromážděn obrovský a převelice netrpělivý dav čumilů. Tam se naposledy Petra Dulíka ptali, co je na tom pravdy, že k trojnásobné vraždě je snad naváděl sedlčanský farář Vavřinec, jak předtím řekl na mučení. Zmíněný farář proto musel přijet v doprovodu dvou sedlčanských měšťanů do Blatné. Petr Dulík však své obvinění odvolal:

„Au, nenavozoval nás, abychom my pána svého zabili, než to nám pravil, že nám chce suplikací napsati k Jeho Milosti císařské, a my sme jemu měli dáti za to čtvrtni vovsa, více nevím, co praviti, než co sem těm dobrým pánům prvé pověděl.“

Vida, opět se u Dvorského a posléze také u Bydžovského, který věc nijak nekomentuje, objevuje motiv velkého spiknutí a návodu k vraždě. Opakuje se tak často, že nás zcela zákonitě už musí napadnout, zda není něco pravdy na obvinění rytíře ze Lkouše z útisku, o kterém na mučení mluvil Petr Dulík. Popusťme uzdu fantazii: Pak by totiž Dulík v ukrutných bolestech na mučení mohl připustit jakousi spoluúčasť sedlčanského kněze Vavřince, pak by

o spiknutí mohl vědět i farář Hořický z Čížové a pak by také mohli spiklenci v pocitu marnosti, že jejich stížnost adresovaná do Prahy nenajde odezvu, spáchat pod tlakem nějakých dalších násilností a opakovaného útisku vraždu. Opět je to však jen příliš mnoho dohadů. Přesvědčivé důkazy k nim nemáme... Pouze nejasné indicie, které navíc mohou být jen fabulací Dvorského.

Ukončeme proto celý dramatický příběh. Katovi pacholci odvá- zali Matěje Marouška od Dulíka a vedli jej k prknu, na kterém den předtím drželi šafářku a trhali jí pruhy kůže ze zad. Marouškův konec byl strašlivý. Takto o něm hovoří popis Mikuláše Dvorského:

Porazivše jeho na ně na to prkno, vrazili do něho rožen, a tak jest ten svůj konec hned tu vzal.

Ještě jednou se jednalo o kněze Hořického a především o Vavřince. Když se totiž měli katovi pacholci chopit Petra Dulíka, zavolal pan Zdeněk z Šternberka na nového čížovského faráře Mikuláše Dvorského a přikázal mu, aby šel za odsouzcencem a napomenul jej, že pokud jím obviněný kněz Vavřinec není skutečně vůbec ničím vinen, ať znovu a zcela jednoznačně všechna svá předchozí obvinění odvolá a ulehčí tak své duši. Mikuláš Dvorský to shrnul v krátkém rozhovoru, na nějž navazuje jeho podrobný popis popravy, který ponechám v dobové úpravě a vzhledem k drastičnosti detailů se raději nebudu pouštět do přepisů do dnešní řeči:

Šel k němu a řekl mu: „Milej Dulíku, Jeho Milost pán ráčil mne k tobě poslati, abych tobě oznámil, není-li kněz Vavřinec vinen, aby ho na svou duši nebral. Navozoval-li jest vás, abyšte vy pány své zbili?“

I řekl Dulík: „Au, nenavozoval.“

„Na tom-li umíráš?“

Řekl: „Na tom.“

Tu hned katové jej vzali a vedli jej k tomu rumpálu, který byl k tomu připravenej, a svlékáš ho z rubáše, opásali jej jakejmsi hadrem, a tak ho na ten rumpál položili, přivázavše ho několika řetězy v půli, za hrdlo, za ruce i za nohy, a tak jej pekli. A Jíra, kat tábořský, maje kropáč, vomáčel jej v vroucí smole, tím ho kropil a potíral, a když se to sprejštilo přiškvařilo, tehdy to z něho strou-

hákem k tomu přistrojeným strouhal, a to trápení jeho trvalo k půl hodině. Potom přijel pan hejtman krajský, pan Bohuslav Malovec, kázal mu konec učiniti. Tu katové nametavše pod něho slámy, jej zadusili, neb jest ještě živ byl. A jistě že jest musil býti trpělivý, neb co sou jej tak pekli, nic neřekl, ani nekřičel. Potom vzali kati Ziku, tomu hnáty zlámavše, do kola jej vpletli.

Nejhůř na tom byl Dulíkův syn Václav, který celému tomu hrůznému divadlu přihlížel až do jeho konce. Zcela nepochybně musel být na pokraji zešílení ze všeho, co viděl, i z dlouhého čekání na vlastní strašlivou smrt. Však také kronikář poznamenává:

Naposledy vzali Vacka, syna Dulíkova, kterýž se vždycky bez přestání Pánu Bohu modlil.

Kat a jeho pacholci Václava Dulíka rozčtvrtili a kusy jeho těla náházeli do ohně a spálili.

Dav čumilů se rozcházel. Poprava, která byla odplatou za „neselechanej skutek a mord“ skončila.

Těla obou Maroušků byla vystavena u šibenice pro výstrahu všem, kdo by snad také chtěl vztáhnout ruku na své pány. Však to Marek Bydžovský uvádí v závěrečné poznámce, jejímž autorem je opět kněz Mikuláš Dvořský:

Toto všecko sepsáno jest k žádosti urozeného pana Vojtěcha Loreckého z Elkouše, vlastního bratra nebožtíka pana Ludvíka Loreckého, od kněze Mikuláše Dvořského, na ten čas faráře na Čížový, jak se jest to všecko vskutku stalo, neb jest on sám při těch všech věcech (jsa žádán na větším díle) byl, a při čem jest nebyl, toho sou mu jistou zprávu dali, jak se jest to všecko dalo, čehož mohou mu svědkové býti, kdo sou při tom při všem byli, že jest to všecko tak a nejinak, jakž napřed vypsáno jest. Dobrým všechněm buď k vejsraze, aby se před takovými zlými a vošemetnými lidmi šetřili, jim v vobyčeje nedávali. Zlí pak a srdce převráceného, slyšíce utrpení, jako sou tito za svůj zlý skutek vzali, toho aby se ulekli, a mají-li co zlého v mysli, od toho aby přestali, vědouce to, že za zlý skutek bude zlá odměna, a nebude-li zde časně, ale potom věčně.